

Den norske Dommerforening
Fagutvalget for privatrett

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 - Dep
0030 Oslo

Sendes også pr. e-post: lovavdelingen@jd.dep.no

Oslo, den 11. mai 2015

**HØRINGSUTTALELSE – RATIFIKASJON OG GJENNOMFØRING I NORSK RETT AV NORDISK
ENDRINGSOVERENSKOMST 1. JUNI 2012 OM ARV OG DØSBOSKIFTE**

Det vises til departementets høringsbrev av 16. mars 2015.
Fagutvalget for privatrett avgir høringsuttalelse på vegne av Den norske Dommerforening.

Endringsoverenskomsten til den nordiske arvekonvensjonen er forutsatt å tre i kraft samtidig med EUs arveforordning, altså 17. august 2015. Det vil i praksis være utelukket å bli enig om endringer i bestemmelsene innen det tidspunktet. Dommerforeningen forutsetter at høringen reelt sett dreier seg om å ta stilling til om den nordiske arvekonvensjonen bør beholdes med de foreslåtte endringene – eller sies opp.

Dommerforeningens oppfatning er at **den nordiske arvekonvensjonen bør sies opp**. Endringsoverenskomsten er kommet i stand fordi EU har vedtatt en forordning om internasjonal arverett. Forordningen gir felles regler om jurisdiksjon, altså regler om i hvilket land skiftebehandlingen skal foregå. Forordningen omfatter også rettsvalgsregler, anerkjennelse og fullbyrdelse og dessuten regler om et felles europeisk arvebevis, en form for skifteattest.

I arvelovutvalgets innstilling, NOU 2014: 1. Ny arvelov, foreslås det rettsvalgsregler. Arvelovutvalget foreslår også regler om internasjonal skiftekompetanse som bygger på skiftelovutvalgets forslag, se NOU 2007: 16. Ny skiftelovgivning. I skiftelovutvalgets

innstilling er det en gjennomgang av de ulovfestede reglene om anerkjennelse av utenlandske skifteoppgjør.

Hvis arvelovutvalgets forslag følges opp, vil det gi større forutberegnelighet enn de gjeldende norske ulovfestede reglene. De foreslåtte lovreglene er også langt på vei samsvarende med reglene i EU-forordningen. Etter lovforslaget skal det skiftes i det landet der avdøde hadde sitt vanlige bosted og arvereglene i det landet der avdøde hadde sitt vanlige bosted skal anvendes. Arvelovutvalget foreslår samme adgang til selv å bestemme rettsvalget som i EU-forordningen. Når det gjelder anerkjennelse er den ulovfestede hovedregelen at utenlandske skifteoppgjør anerkjennes i Norge hvis avdøde hadde siste vanlige bosted i det landet der det er skiftet.

Noe forenklet betyr det at dersom avdøde hadde vanlig bosted i Tyskland vil skifteoppgjøret skje i Tyskland og tysk arverett anvendes, jf. EUs arveforordning. Skifteoppgjøret anerkjennes i Norge. Dersom avdøde hadde vanlig bosted i Norge, skiftes det i Norge og norsk arverett anvendes. Hvis det oppstår spørsmål om anerkjennelse av arveoppgjøret i Tyskland, avgjøres det av tysk intern rett om og hvordan arveoppgjøret i Norge anerkjennes. Dette er ikke regulert i EU-forordningen.

Slik Dommerforeningen ser det vil interne norske lovregler (inkludert de ulovfestede reglene om anerkjennelse) og EU-forordningen gi god forutberegnelighet, om enn ikke fullt ut samme forutberegnelighet som om Norge var omfattet av EU-forordningen.

Det er ikke behov for egne nordiske regler om skiftekompetanse, rettsvalg, anerkjennelse og fullbyrdelse. Med et slikt ekstra regelsett innenfor et rettsområde som fra før er svært komplisert blir det ytterligere komplisert. Det er ønskelig at dødsboskifter kan gjennomføres uten rettslig bistand, eller i det minste med begrenset rettslig bistand. For advokater og privatpersoner vil det bli fordyrende og kompliserende å måtte forholde seg til to sett med interne regler; norsk rett og nordisk rett.

Fra de to øverste instansene er det én avgjørelse fra Høyesterett, RT-2008-1376 og to lagmannsrettsavgjørelser, LB-2004-2100 og LB-2007-188461 som berører konvensjonen. I sistnevnte avgjørelse fra Borgarting lagmannsrett hadde ikke konvensjonen betydning for resultatet fordi det samme fulgte av intern svensk rett. Konvensjonen har vært i kraft fra 1935 og det fremstår etter dette som at konvensjonen har svært liten praktisk betydning. Det er mulig det også er tilfeller der konvensjonen ikke har blitt anvendt fordi partene og domstolen ikke har vært klar over konvensjonen. Dette taler også for å si opp konvensjonen.

I endringsoverenskomsten til konvensjonen er det sentrale tilknytningskriteriet "bosatt". Dette kriteriet er videreført fra den gjeldende versjonen av konvensjonen. Etter fast praksis i alle konvensjonsstatene siden 1935 er "bosatt" forstått som "domisil". For å ha domisil i en stat kreves det at personen er bosatt i staten og har til hensikt å bli boende varig. Etter konvensjonen skal det skiftes i den staten avdøde hadde sitt siste domisil og domisillandets arverett skal anvendes. I høringsnotatet er det antydnet at kriteriet etter

endringsoverenskomsten skal forstås som "vanlig bosted", både for endrede og uendrede bestemmelser. En slik forståelse er det neppe rettskildemessig dekning for. Dersom det var meningen å innføre en slik endring er det vanskelig å forstå hvorfor ikke ordlyden ble endret. En eventuell endret forståelse er heller ikke omtalt i den forklarende rapporten fra ekspertgruppen som forberedte endringene, se Den nordiska konventionen om arv, testamente och boutredning (antagen i Köpenhams 19.11.1934), TemaNord 2013:528. Ekspertgruppen kan neppe ha oversett dette.

Etter EUs arveforordning og etter lovforslaget til arvelovutvalget er det *vanlig bosted* som er tilknytningskriteriet. For å ha vanlig bosted i en stat er det tilstrekkelig å være bosatt i den aktuelle staten. Det gir dermed best forutberegnelighet om vi i Norge har ett regelsett og ikke to regelsett om internasjonal arverett, der også det sentrale tilknytningsvilkåret er forskjellig.

Det kan innvendes at uten den nordiske konvensjonen er det ikke sikkerhet for at norske skifteavgjørelser anerkjennes i de øvrige nordiske statene. Etter Dommerforeningens syn er det ikke grunnlag for en slik innvending. Av de nordiske statene er det bare til og fra Sverige det er Innvandring og utvandring av betydning. I 2013 var det ca. 75 000 personer som innvandret til Norge, ca. 5000 av disse var fra Sverige. For svensk rett følger det av Lag (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo kapittel 2 § 12 at utenlandske skifteoppgjør anerkjennes. Det må riktignok etter samme lovs § 13 gjøres "ansökan" til en domstol om anerkjennelse, men kravene er ikke andre enn at domstolen skal kontrollere at de nokså kurante vilkårene for anerkjennelse er oppfylt. Blant annet kreves det at avdøde var bosatt i eller statsborger av det landet der det ble skiftet. Dansk og islandsk ulovfestet rett samsvarer med norsk rett når det gjelder spørsmål om anerkjennelse av utenlandske skifteoppgjør og skifteavgjørelser.

Det vil dermed etter Dommerforeningens syn være forenklende om den nordiske konvensjonen sies opp. Det vil heller ikke skape praktiske problemer for anerkjennelse av skifteoppgjør fra andre nordiske land om konvensjonen sies opp.

For Fagutvalget for Privatrett/Den norske Dommerforening

Leif Villars-Dahl, leder

Torstein Frantzen